

• बुद्ध सायमि

जि : जिगु वर्तमान

रवि शाक्य

जिः जिगु वर्तमान

बुद्ध सायमि

श्रेष्ठ प्रकाशन

न्हापां पिहाँवःगु १०००

नेपाल सम्बत १०६४

मू ~~४।—~~ (~~[illegible]~~) ५।

थाकू : नेपाल प्रेस, न्हू सतक

देबःकिपा / राज मानन्धर

पिकाकःया न्ह्यथना

"जि : जिगु वर्तमान" या कविजुयागु कविता–सफू पिकाये दयाः अतिकं लय्ताः वः। वय्कःया कविताय् ब्वनेबले विवसता व वाध्यताय् जक तंक्यना मच्वं। अन्याय व अत्याचार प्रति विद्रोहं ग्वानाच्वंगु मि–जलाया क्वाःजः न्ह्याम्हं ब्वमिपिन्त लाः वनीगु लक्षण दु। थौंया ईयात वय्कलं गथे तायेका दीगु खः, अथे हे चायेकं मचायेकं थौंया मनुखं तायेका च्वंगु दु। धायेमाल धाःसा वय्कः हे थौंया प्रतिक खः।

थुकथं पिकाःपाखें जक बय्बय् यायेगु हिसि मदु, छि नं छकः थ्व सफू स्वयादिसँ अथे हे तायेका दी माली।

श्रेष्ठ प्रकाशन

जीवनप्रद कुम्ंतिया धुवाः
पाब्लो नेरुदायात

धलः

जि : जिगु वर्तमान

ज्जि

छग: पाइन्ट
छपा: कोट
वया च्वय्
यग्गानाच्वन छपु टाइ
छगू चिं थें
थनसं सुं मनू थुनात:गु दु थें ।

•

श्रृजना - तर ध्वग्गीगु

संगु बाःगु ख्यँय्
कयेच्याना:
कुकु च्वंच्वंह्म वर्तमान !
मिखु चिया सः मखु
दुर्गन्ध पिज्वया च्वन
छंगु ह्मया क्वाःजलं ।

•

प्याय्च्वाःगु बागमती

आः दी लः अले दी ला धैथें
घुसुघुसु न्ह्यानाच्वंगु थ्व लः
आः फुइला अले फुइला धैथें
बुलुंबुलुं सुना वनाच्वंगु थ्व लः
बागमतीया
नेपाःया छातिया ।

शान्ति-क्षीण जुयाच्वंगु छगू शक्ति

आत्महत्याया न्हूगु ज्याभः–मौन स्वीकृति
लाय्कूया पःखाः थुनाः पिहाँ वःम्ह गौतम
पर्वतया नुगः तछ्यानाः न्ह्याःवःह्म थ्व खुसि
छह्मसिनं गुलुपाः ज्वन
मेह्म थःथम्हं तुं सुकूसुकू चिन ।

न जिं लुइके फु गुलुपाः दुने थःगु ख्वाः
न जिं थःगु ख्वालय् गुलुपाः घाना जुइफु
थ्व खुसिया गंगु दर्शन
जीवनया सार मखु आधार धकाः घय्पुइत नं ।

ब्वयाः छातिइ प्याःचाः फिसः
ग्वतुला च्वन थ्व बागमती मनू मनूया तुतिइ
अय् पुचः पुचः ऋवः ऋवः छें
पाः कायेत च्वंपिं छगू मृत्यु
प्वंके न्हि थन छगः छगः घः
आम्खोराया छफुति छफुति लः
थ्वया प्याःचाः तंके ब्यु
थ्व खुसि खः
नेपाःया छातियाः।
थ्वया प्याःचाः लंके ब्यु ।

•

जिं ला थन थम्हं थःत हे थनेमाःगु छु

तपुलिया खोर दुने न्ह्यप्पु
गन जि इच्छात–जि मचात
पिहाँ वयेगु लुखा मामां सासः स्वयेका च्वनी
जिगु देया अल्याख मनूत थें
जन्म जुइ फगत सीत
जि इच्छात ।
थ्व न्ह्यप्पु– थौं चिहान जि मचातयगु ।

सासः संसां थन सः मद्,
नसां मे नये धुंकुगु थ्व म्हुतु
न्ह्यक्वं स्वक्को पतिं खने दइ आयष्ट्रे
आयष्ट्रे–छगः चिपगाः
–फ्वगिं गुलुपाः ।

जि कानाच्वना छगू यान्त्रिक मेचय्
गन थःगु पतिनं थःगु हे हिनू मालाच्वनी
गन थःगु मिखा, न्हाय्, न्हाय्पं नं
थःत हे चिवा कयाच्वनी
गन ल्ह्वंक्व पलाः
जू वइ थःगु हे छ्यँलय् ।
जि व दे गनया सिपाहित
थःगु हे विरूद्धय् ।

जितः न्यायेत वया च्वंपिं
न्हू सतकया पसःपसःया वस्तु,
ग्वाहालि यायेगु त्वहः चिनाः
भारी द्योने च्वं वइपिं
नियम कानूनया तथास्तु,
अथे हे बेञ्च–कारया पाँग्राय् न्ह्याःवनीगु लँया तुति
न्यां साला यंकाच्वंगु लः फुति फुति
थ्व युगया अःखः गति
थःगु ल्हाःपाया घः कुतिं हीकेगु जिगु विचाः
ग्व गन वन ?
ग्व गन वन जिगु संकल्प
प्रत्येक पलाः पनातःगु खुसिइ
थःगु ह्मया ता छुना वीगु ?
ग्व गन वन जिगु मन्तुना

ख्यूँथाय् थःगु मिखा मत यानातयेगु ?

खुसि पुला मवंकं
गन पारिइ वने फइ ?
लँ न्ह्याइ मखु
थन न्ह्याके माःगु ला पलाः खः ।
सूर्य मखु, दने माःगुला मिखा खः ।
थः महाःतले फसं गनं पिब्वइ सः ?
फसं गन लिथ्वइ सः
खः,
थन जिं थःगु म्हुतुइ मे पीगु सिनाज्या हनेमाःगु दु ।
सुपाँचय् थ्यना तइगु भावनातयत गिलिगिलि यानाः थनेमाःगु दु ।
खः, न्हापां जिं ला थन थम्हं थःत हे सःतेमाःगु दु ।

●

छंगु लाल मोहर खुइब्यु जितः

थः बौया मृत्युइ हर्षोल्लास जुइत
जि राजकुमार मखु ।

खः, जि असंतुष्ट
जिगु कुं जाःगु क्वथा नाप
खः, जिके विद्रोह दु
स्वयाः नं मखंछू यानाः

गुपचुप म्वायेगु
प्रवृत्ति नाप ।

बलात्कारया घाः
बा लसपसया स्वीकारात्मक चिं
जिमि मांया जि,
जि उत्पतिया कारण
जि बा !
जि छंगु न्हूगु संस्करण मखु
फगत ख्वाःपाः जक ह्यूगु ।
स्याहा श्रेस्तां थें ऐजन ऐजन यानाः
ल्ह्यया काये मफु छंगु जीवन ।
सासः ल्हाये मफु जिं
छंगु पुजाकुथिइ
गन हत्या हत्याया दुर्गन्ध जक दु ।
मूर्तित छंगु श्रद्धाया
थौं पंगलः– जिगु पलाःया,
छंगु आपालं वस्तुतय्‌गु
जिगु मिखाय् मू ह्यूगु दु ।
बा ! छंगु आम छातिया तक्माय्
छाय् जिं थौं सुलुप्या खनाच्वंगु ?

थःगु बस्तुत गिद्धं दायेकाः
ई घुत्काः घुत्काः
बा ! जि म्वायेमफु छ थें
थःगु इच्छात नयाः ।
थौं जिगु तुतिइ अल्याख लँत
इतिमिति कनाच्वंगु दु ।
पिब्वयेत थःत

थौं जिगु कथु सकसक मिनाच्वंगु दु ।

छ मखु, बा !
छंगु संस्कार व मनोवृतिया लालमोहर खुइब्यु जितः
जि ला अन हे कुनाच्वंगु दु ।

•

पित्त मिखां किपा कीपिन्त

थ्व खुसिइ थहाँ वयाच्वंगु लहरय्
पार्वतीया ह्मया ख्वका खनीपिं मिखात,
थ्व खुसि पिब्वयाच्वंगु सः न्यनाः
राजमतीया पाउजु लुमंकीपिं न्हाय्पंत,
वा, थ्व खुसिइ छक्वः दुब्वानाः स्वःवा
थ्व खुसिया लखं छक्वः मिखा पियाः स्वः वा ।

थ्व मेची, काली, कर्णाली

जिगु देया हिनू हिनुलिइ
न्यां लीका च्वंपिं न्यातय्
न्यां नया च्वंपिं न्यातय्
प्रत्येक छतपतय्
सतहलय् छगू लहर पिब्वइ ।
इमिगु वां खा:गु पिडां
ग्वाहालि फ्वं वइ
फसय् वया:
छगू स: जुया: ।

थन अल्याख न्यातय्त
त:धीपिं न्यातसें सदां प्वाथय् भ्वय् स:ता च्वनी
अय् हिमाल स्वया: कलमय् पपू छुनाच्वंपिं
वा, हिमालय् च्वना: छध्व: क्यू वा ।

●

हि भ्या:गु अंग: - जि फगत स्वयेत ज्वक

शहीदया नुग:पाँ तिकिदंगु हिपात:
सुथ जुयेवं दना वइ
च्या:गु मिखा जुया:
जिगु क्या: खापा धित्तुधिना: ।

जिं थ:त सुचुकेत स्वये
मिखाय् खोल तया:
तर जिं थ:त जक धों लानाच्वना

स्वयेत नं ला जः माः ।
मिखा छु खः ?
फगत जःया की मखा ?

थःगु ह्मय् स्वःथाय् तक जिं हि खना च्वना
अंग प्रत्यंग थ्यूथाय् तक जिं हि थिया च्वना

अय्, जि म्वाय्क बेथ मखु
जि सुं हत्यारा मखु
छाय् थ्व हिपातः
जिगु ह्मय्, जिगु लनय् ?

प्रतिशोधया अगिंमथलय्
थःगु बैस दुयाः
सुथयाके ह्माउँगु सिन्हः वातां स्वयाच्वंह्म
विधवायागु प्वंगु सिंच्वं धयाच्वनी
"बलि काइह्म व बीह्मसिके जक मखु,
बलिबेदिया अंगः नं हि म्याः जुइ ।"

खः,
जि अंगः
हि म्याःगु अंगः ।
जि म्वाना च्वनाह्म अंगः – फगत स्वयेत जक
वंगलय् थःगु हिया नम्बर ज्वनाः
भरियां थः मस्तय्यत नसा मालाच्वंगु थ्व ई,
थ्व वर्तमान–हि म्याःगु अंगः ।

चुपि मज्वनां छु याये थ्व ल्हातं
अपराध मयानां छु याये थःम्हं
थ्व मिखां अपराधत तुनाच्वन

घच्चयापुगु घटनात त्वपुयाच्वन
खः जि–फगत छगः अंगः ।

उफ् ! जिगु ह्मय् उलिउलि सनाच्वन
म्वाये मगाःनिगु हिया फुति फुति ।

●

मप्याइ गथे छ्यँलय् सुपाँय् घाना तयाः

खः,
न्हाचः तक आश्रयया आशीर्वाद
व हे ल्हाःपाया कापिं
तिकि दना वल अभिशाप ।

फय्‌या आदेशय्
थ्व तिकि तिकि दना वःगु
फुति फुति लः

आकाशं मखु,
बरु क्षीगु लिधंसा
थ्व हे हःहलं
कचा कचां
थ्व हे सिमां
गुकियात क्षीसं कुसा भाःपिया च्वना ।

सुपाँय् कुहाँ वयाः
छ्यं फुसय्
थ्व सिमाया हः हलय् बाय् च्वने धुंकल
गुलि लिबाइ
क्षीपिं प्याइ
क्षीगु हे कुसाँ ।

●

लाशया बजारय्

मनुखं छंगु हत्या याइ
सुखया चरम उत्कर्षय्
दुखं नुगःस्यें छ्वःगु इलय्
संवेदनाय्
साधनाय् !

देगः दुनेया द्यो नं गुपचुप
छंगु लाशया क्वाः त्वनाः ।

मनूतय् क्वखाये रहर
आम नायुगु क्यातुगु ह्म माः हनाः ।

नःलिह्म मिसाया सपलय्
छ सौंन्दर्यया नं सिंगार जू
छंगु छ्यं थन मतिनाया उपहार जू
सुइगु सत्कार जू

स्वाँ व्यर्थया ख्वयेगु
थन लाशया नं ब्यापार जू ।

●

घा:या म्हुतुसि भन ह्याउँसे च्वं

थ:गु म्हं न्हिने नं सूर्य पना:
आखलं ख्यूँ गायेका च्वंगु थासय्
ज: स्वयेत आतुर
थ्व ज:ख:या कुं कापिं ।
धात्थें थ्व गुँ गुँ–प:खा: द्योने मेगु प:खा:
नां जकया शोभा दुग्यंक सरा :
थ्व हे सरा:या कापिइ ख: छ म्वानाच्वन ।

अय् बाह्लबिसे !
जि पाहाँ मखु
कत: मखु
जित: सत्कार मखु
सम्मान मखु
फगत चकंगु नुग: फैब्यु
जि छंह्म हे पुता ख: ।
ह्वना स्व
छंगु हे कुचा ख: जि ।

हिनू हिनुलिइ हा कया:
छ्यं छ्यँलय् वंगल सिमा धस्वाना च्वंथाय्
पानां जक छुयाये ख्वा:पा:
फीगु अथे हे घा:
अथे हे स्या: चा: ।
ल्वहँतय् ग्वतुला: ल्वहँतं फाया:
थ:त ल्यंकाच्वंपिं अय् छगू छगू सास:
सफूया कीतसें मखंगु
अय् धरतिया छग: छग: आख:
वा, फी बाय् न्ह्यो
छह्मसिया घा:या म्हुतुसिइ
मेह्मसिया घा:या म्हुतुसि दिका:
लुदंक छक: चु याये बा ।
चु याये वा लुदंक छक:
छह्मसिया ब्यथा
मेह्मसिया नुगलय्
पल्पसा जुया: पला:तये फयेक ।

•

लः हिमालया मखु वरदान खः निभाःया

थ्व कंचुस च्वापुगुँ
कये च्याये मफया ब्यूगु दानय्
गुलि म्वाका तये थःत?
गुलि लिकुंका तये
घालं ब्वलना वःगु थःगु अभियानयात ?

थ्व च्वापुया देशय्
थ्व ख्वाउँगु फसय्

मिया जला हे मदयेकं
गथे म्वाका तये फै थःत ?
निभाःया राप हे मदयेकं
गथे नायावइ धी चिनाच्वंगु
फुति फुति लः ।

थ्व च्वापुया गुँइ
गन मि दइ
अन जीवन दइ ।
गन मनुखं पलाः तइ
अन मिप्वाः न्हिला हइ ।

धुनि थनाः हे थन
तपस्वीं तपस्या यात
तथागत !
मि हे मच्याःनि
थन शान्ति म्वायेत ।

•

खः, जिं ल्हाःपा ब्वयेका जः पनेत

खः, मत स्यायेत जि न्ह्याःवया
थ्व जः स्वयाः ख्यूँ यः जितः ।

जिं नं स्यू
जः मिखाया ज्यान खः
खः, जः मदुथाय् मिखा
ख्वालय् कानाच्वंगु गुच्चा ।

तर
जिगु मिखाय् तातुनाच्वंगु
थ्व जःखःया ततःप्वाःगु मत
गुलि पित्याः
जि दुनेया जः नुनेत
गुलि आतुर
जिगु मिखा ह्वखनेत ।

थःगु मिखाया मू पवनाः
जिं विरोध याना सा छु याना ?
म्वायेत जिं थःगु हक पवनाः
विद्रोह यानासा छु याना ?

खः, मिखाया तुति ला जः
मिखाय् न्हू वैगु तुति जितः मयः ।

•

शहीदया भिखाय् शहीद दिवस

ह्मगस – गुगु न्ह्यथनेत
थः सयाबी माःसाँ सिमा कच्चाय्
जिं बं थःगु तुति ल्यहें थना ।
म्हगस–गुगु ब्वलंकेत
नुगः दुने नं नँगुलियात पाहाँ ब्वना
थौं व हे म्हगस ल्हाकातल जिगु म्हं तुं ।

छु थ्व हे जुद्ध शम्सेरया पालिइ ख्वः छुयेत

जिं थःत फ्यानागु ?
थ्व तिनिख्यःया दथु लँय्
छुं तज्याःगु अय्लाः सिसि क्वबीत हे
जिं क्वपुं नवः प्रति बिद्रोह यानागु ?
अबीरं इलेवं गथे लुकुबी जिगु ब्यथा ?
अय् आसे, श्रद्धाया नामं
जिगु छ्यँलय् स्वां–की तायेमते
जि उकुस मुकुस
गन जितः थना तल
जि हसं मसं
गन जितः ब्वयातल ।

●

न्हिजला पिम्ब्वः ख्वालय् रंग पानाः

मि ग्वाः मग्वाः
मि च्याः मच्याः
वया लिक्क लिक्कया फसं धाइ ।

थःत लनेत वं
ताल्जु माः मवं ।
सुइगुं लुखा प्यूवनाः
मिं थः म्वानागु दसि फ्वं मवं ।

वं थू
थः म्वाना च्वनी
थःत पाये फत्तले ।
कतः थः याये फतले ।

पसः पसलय् वनाः
मिं थःगु रंग माः मजू
न्याः मजू
बरु सासः पति
थःगु नुगः क्यँनी
धात्थें ला
सःहे मतसे
देना च्वंपित
वं जुरुजारुं थनी ।

●

जि तेबहाःया मचा

जि तेबहाःया मचा,
जि नेपाःया मचा
सुनां ममतां घय्पुना कायेफु
जि व मांया मचा ।

अय् गौतम बुद्ध
शान्तिया तुतः ब्वनाः
कुतः यायेमते लिफः स्वकेत जितः ।

ज्वना जुइत छंगु गुलुपाः
गथे फ्वसा ह्वयेके जि
चाय् बुत्त् बुलेमाःगु थ्व ल्हाः
सिँइ क्वात्त् क्वायेमाःगु थ्व ल्हाः
जि ज्यामिया मचा
जि ज्यापुया मचा
जि तेबहाःया मचा ।

लाकांया तलबः व देबः स्वास्वां
जिं थःगु न्हि हनाच्वनागु दु
सी त्यंगु मि ख्वाख्वां ।

भ्वँतय् कलमं मखु
कापतय् मुलुं कविता च्वयेगु ज्या
ब्वयाः टेबिलय् फाइलत
सुथ बँन्हियात
उसिना जाकि छगः छगः ल्ययेगु ज्या
खः, जि सुजिकाःया मचा
खः, जि कारिन्दाया मचा
जि तेबहाःया मचा ।

अय् गाँधी, ! अय् क्राइष्ट ! अय् बुद्ध !
छिमित जक मखु जितः नं मयः युद्ध ।
प्वः च्यु छिमिसं थः थःगु बाखं
अय् गाँधी ! छ छंगु चर्खाय् दुबित ।
क्राइष्ट ! छंगु शान्ति क्रःसय् थात ।
बुद्ध ! छंगु अहिंसां जिगु गः किल ।

गंगा, दशरथया हि वाःगु दु धकाः
ग्याः चिकु छाय् थ्व पलाः पलाखय्

अय् ग्वः ग्वः मिखा छकः बांलाक स्व
हि नं छपता ह्याउँगु सिन्हः खः ।
थन न्हि न्हि सूर्य लू मुसुहुं न्हिलाः
थःगु क्वाःगु ह्याउँगु हि ह्वलाः ।

क्यनेत थन छपाः छपाः ख्वाः प्वलाः
थःगु ल्हाःयाके फ्वनीम्ह मचा
खः जि फ्वगिगया मचा
सुइकें मखु थःगु ल्हाःयाके फ्वनीम्ह मचा
जि तेबहाःया मचा
जि नेपाःया मचा ।

•

मे मदुगु म्हुतु

निस्तब्धता चिल्लाय् दनाच्वंगु
थ्व गुफाय्
फगत पित्याया अन्धकार
गुलिखे सूर्य दुहां वन नं
थन जः मखः ।

•

तिन्निख्यः

तिनिख्यः
तालं ग्वयातःगु दु
लुखाय्
तर
बारया ह्वतं
दुहाँ पिहाँ जुइ ज्यू ।

थ्व ईः छ्यँलं ल्हाःपा सःताच्वंगु
ल्हाःपां छ्यं म्हालाच्वंगु

गथांमुगः खुनु पलाः पतिं हासा ब्वये हइ थें
च्याःगु देंमा ज्वनाः सुथ दनावइ
जितः जिके हे जगाः फ्वनाः ।

खः कचा पतिं हः जाया वइ
ल्यासेम्ह सिमां म्ह दंक दुकुलुगु बेलुन पुया हइ
सुनां मखु धाइ ? सि व हः हे सिमाया सः खः, मे खः

अरु वयागु पूर्णता, वयागु सार्थकता ।
तर सँय् ज्वाँय् ज्वाँय् कतांमरि सयेका:
शुन्यय् लुकुबिनाच्वंगु जिगु पौरख वेँ चाइ ।
(मनू जुया: धात्थें सुयाके जक मदइ
छु याये धैगु बिचार
तर परिक्षा न्ह्यो हे पराजित
फय् वये न्ह्यो ब्वयेत सनी बिचा:या ह: ह:)
मिखां कतांमरि म्हिती मखु, फगत स्व जक स्वइ
स्वयेवं हे लुदनिगु ख:सा स्वये धैगु हे मालिगुमखु खइ !
मिखा धैगु हे मालीमखु खइ !
कतांमरि म्हितेत ला ल्हा: मा:
ल्हा: प्यपुना च्वंगु म्ह मा: ।

पोल:चा थें फगत ल्हा: सयेकेमा:गु घोषणाय्
जिगु स: ला पंत्वा:चाय् हानाव:गु फय् जक जुल ।
जि मखु, फगत थन जिगु ल्हा: मा:गु दु,
जिगु प्यखेरं दनाच्वन
छ्यंग्वलं ब्याग:गु ल्हा: मा:गु घोषणात ।
संवेदन तकं लाता जूगु ल्हा:पा मा:गु थासय्
घाघ: जिगु छ्यं
मछिंक सयाच्वंगु फसि थें घाघ:,
छम्ह मिसाया क्वस: मचा थें पंगल: जिगु छ्यं
थ्व मुलकत्ता जुया: म्वायेमा:गु थासय् ।

ल्हातं दयेकूगु तुप: ज्वनेत थन ल्हा: मा:गु दु
ल्हा:नाप हनाच्वंगु छ्यं चीकेत ।
सुनां थुल – छग: गोलिपतिं
थन बन्दूक चिच्चा: दना: ख्व:गु दु ?
सुनां थुल–थन छम्ह काइष्टया छ्यँलय् दुहाँ वने न्ह्यो

नकिनं छक: लिचिला: विरोध या:गु दु ?
अय् चुपि शोभा मखु हिनू मालेत हे ख: धाइपिं !
थ: च्वनागु कचा त्वा:थलेत चुपि कालिदास मखु
ख: वयाके म्हुतु मदु
तर सुनानं मचूतले चुपि चुपि मखु
सुनानं मल्ह्वंतले वयागु शक्ति हे गन दु ?

थन छम्ह छम्ह द्योया ल्यूने द्योपा:ला: सुलाच्वंगु दु
ल्वहंयाम्ह भगवतीयात बलि बिया:
प्रसाद नये लुदंगु थ्व इतिहास, थ्व सभ्यता !
स्वैगुं साधना व तपस्या
थन जा: जा: याये धुंकल
लक्ष्मण रेखां फायात:गु बँया नामं
मुक्तिया निम्ति निर्मित लँ – धर्मया नामं
माक:चिया जालय् भुजि थें
जिगु म्हं स्वहायेका का:गु जिगु ल्हा:
तु तिस्सीगु मिसिनया म्हुतु दुने
जिगु ल्हा: – लँ दथुइ अय्ला: काइगु भुतू दुने
जि............
जि सुयागुं स्वार्थय् घाघ: जुयाच्वंगु छ्यं दुगु म्ह जक!

थन ल्हा: मदुगु स:या मू मदु ।
उकिं जिं स्वयाच्वना
कांम्ह दोहनं न्ह् सतकय् जुइ दुगु स्वतन्त्रता
भियतनामीतय्त म्वायेगु पापं मुक्त यानाच्वंगु
बमं जा:गु आशिर्वाद ।
(धात्थें जि गुलि स्वतन्त्र !
ध्वद्दुगु नसाय् प्यप्पां चुया: छ्यं जक क्वछुके फुसा
धात्थें जि गुलि महान !

किसिया निताजि वाय् लुकुब्यूगु खँ व ज्या जक ज्वना: जुइ फुसा)

बुद्धया गुलुपातय् बल्सि तयाच्वंगु थ्व युग !
ऋ:सया साबेलं मनू म्हुयाच्वंगु थ्व युग !
उकिं थन हानं बुद्ध बुइत आतुर
त्व:फ्यूगु थ:गु गुलुपा: तछ्यायेत
ल्वहँतय् कुनाच्वंगु बुद्धत्व मुक्त यायेत ।
हानं थन जेसस ब्वलने त्यंगु दु
हि भ्या:गु ऋ:सया अन्त जुया: ।

अले जित: जक छाय् मथनी पूर्वम्ह मनू जुया: म्वायेगु प्या:चालं
छ्यँलय् इल्ल कतांमरि स:गु नांगागु म्ह चीका:
गथां मुगलं दना वयाच्वना जि ।
थौं थ:गु ल्हा:पा मा:जुया च्वना ।
थ्व ई ख: – छ्यँलं ल्हा:पा स:ताच्वंगु
ल्हा:पां छ्यं माला च्वंगु ।

•

वर्तमान : नपुंसक ल्हा:पाया पञ्: दुने

मच्व:गु कलम थाथा या:गु
मसिया फुतिं फुतिं जा:गु वर्तमानं ।
वैंगु प्रत्येक कन्हेया क्यातुगु ल्हा:यात
लसकुस यानाच्वन थन
थम्हं म्वानागु फोहरं म्हायना: ।
थनं पियाच्वंगु दु पति जुया सुलुप्या
ब: का:वैपिं ल्हा:पाया हिया प्या:चा: ज्वना: ।

थ्व गजा:गु जिमिदारी, लोभ व इर्ष्या
ज्यापुं थ:गु हे याइगु भयं
स्व जक स्वया: ल: जा:गु बुँ बाऊ: यायेगु
छम्ह मिसायात बलजफ्ति बुरिकन्या यायेगु
थ्व गजा:गु मोह !
थ्व गजा:गु दुस्साहस
कन्हेया लँ मजुसे "थौं" नं प:खा: जुया: धस्वाना बीगु ।

स्वस्वखंकं भियतनामय् मिखुंचातसें
इमा व गिद्ध स्याना: क्वफा:गु,
अऊ नं थन संस्कार दु
ग्वाचय् न्ह्यप्पु जाया वैगु विश्वास ब्यकुं च्यायेगु
थन किसिम्हय् च्वनाव:म्ह नांगाम्ह जुजु स्वका:
मस्तय्गु उत्सुक म्हुतुप्वा: तिनात:गु दु ।
अय्, थनला सिंहयात तुंथिइ क्वफायेगु खराचिया बिचा:
तत:प्वा:गु म्हुतुं नुनेत स्वयाच्वंगु दु ।
ब्बलंगु न्ह्यस:या पतिंच्वका त्वाल्हायेत आतुर
पिनास न्हासय् गर्वित थनया मनू ।

भाजनं पिहां वये मफुगु तिंतिं न्हूगु कंनि
गथे धाये जि तुति धका: ?
न्ह्याक्व हे चा:हीकां छुयाये
कुत्ता त्व:धूगु बाइस्कलया पाउरन
ई व शक्ति पिहाँ वइ फगत शुन्य गति ।

अहो ! थ्व असक्तया आसक्त पंज: तछ्याये मफुसा
थ:गु तुति च्वयेका: जि वर्तमान न्ह्याके मफुसा
थन ध: हया: चा जक नं तछ्याना तये मफुसा
अकाल ग्रस्त ख्यलय् ज्वया: दुरु बीत
कन्हेयाम्ह सां जित: लिफ: लिफ: स्वया च्वनी
जिगु लाशयात नं ज्व:गु मिखां भी भी याना: फाया च्वनी ।

•

जि मचा खया: नं मांया सवा: मथूह्म मचा

जि विधवाया मचा,
प्वल:चा ल्हातं पनाच्वनी सिन्ह:
छम्ह मिसाया
कला: जुइ मगा:निम्ह मांया ।

लँ दथुइ चाघ: तज्याना: वा:गु ल: थें
उखे थुथे मधासें
चिच्चा दंगु जिगु सलं

धाये, जिगु अस्तित्वया खबरदारीं
छम्ह कुन्तीं
म्हू चिनेत बाध्य जुइ
सर्प सर्प ब्वलना वःगु थःगु पतित ।

ख तु जि मचा खः
तर यज्जुं ब्यूगु तिसा
पाल्हातय् तयाः स्वैगु मिखा
गन दइ जितः ?
गन दइ जितः ?
"जि हेरा" धकाः फया काइगु नुगः ?

बः फ्वनाच्वंगु जिगु ल्हातय्
गुलि लुया वैगु जुइ स्वःतिपाँय्
उफ् जिमि मांया मिखाय् जि
थःगु हे प्वाथं पिहाँ वःगु न्यवः ।

•

मां माला च्वना

मचा बुइकिगु स्त्री जातिया स्वधर्म खः
अय् ! धरतिया बोंछ मस्यूपि
थःगु स्वार्थय् जक दुं पि
घमण्ड याये माःगु छुं मदु ।

हरेक मुलय् छगः तुं दु
गाः वंलिसे संकीर्ण जुयाः
थःगु थःके सुचुकाः

मेगु किपा जक ब्वैच्वनी
तुंया प्वाः हे छम्ह मांया नुगः खः ।
मखुसा थन चिरिमां शब्द हे बुल छाय् ?
छम्ह मचाया मां मेम्ह मचाया चिरिमां हे जुल छाय् ?

मिखां खनी मिखाया लिसः
नुगलय् थ्वै नुगःया सः
व हे स्वार्थं जाःगु दुरु खः
हिया व हे संकीर्ण चाकः खः
सुनां थन कोतपर्व न्ह्याकी
सुनां थन विश्वयुद्ध याकी ।

भूगोल पार्कया न्ह्योने मां धैपिं लुत्तु लुया हःगु दु
अले सपूत धाःपिं सालिक जूगु
मिखा दक्को हृथं जूगु
जि गथे लोमंके ?
जि गथे लोमंके व दुरुया कसर !
थ्व स्वार्थया असर ?
अले जि गथे धाये
जिमि मामं जितः ब्वलंकल ?
वं ला वैगु ला हि जक ब्वलंकल ।

सुनां थन खंक्व मस्त घयपुना कायेफु
थःगु नुगःपाया दुरु त्वंकाः थः याना कायेफु
जि थौं माःजुयाच्वना छम्ह मां
मां धैपिनिगु पुचलय् माः जुया च्वना छम्ह मां ।

•

भियत्नाम

बुद्धया पुण्य भूमिइ हिं बँ इलाबिल
शान्तिया नामं थन म्वाः म्वाकं लाफः पिल ।
ब्वने फुगु नं गथे
व पौ–मनूया म्वाःहिं च्वयातःगु ?
स्वये फुगु नं गथे
शुद्ध न्हिने लँ दथुइ
म्हय् पेट्रोल लुनाः आत्मदाह याःगु ?

थ्व बाखं मखु
बुरिम्ह अजि मुलय् च्वंम्ह छय्यात कनाच्वंगु
थ्व फगत आख:ग्व: मखु
अखबारया पानाय् ग्वतुलाच्वंगु
अय्! स्वतन्त्रताया नक्कली चिलाख ज्वनाच्वंम्ह मूर्ति
छंके नं नुग: दुगु जूसा
छंगु मिखां नं खंगु जूसा
अवश्य दनाच्वने फै मखु खै व नक्कली चिलाख ज्वना: ।
घच्चाया: नायावने धुंकल जुइ छ नं
समुद्रय् ल: ल: जुया: ।

म्हुतुसि तिस्यूसा तिकिदनी दुरु
थ्व ख: एसियाया मचा
भियतकङ्ग गोरिल्ला
दासतां मुक्त जुइत ल्वाना च्वंम्ह
थ:गु हि वा:गु स्वस्वं मुसुं न्हिलाच्वंम्ह ।
लुकुं छिना: दुरु त्वंम्ह मचा
ल्हातिइ बन्दुक ज्वना:
दनाच्वंगु दु मुक्ति प्रिय मां
मां धैपित मातृत्वया पाठ बिया:
भियतनामया छातिइ
एसियाया छातिइ ।

न्ह्याव्व हे बां सी दयां छु याये
बँया कयकुंगु घेरा
भियतनामिया छातिं जिगु हि वा:गु दु ।
भियतकङ्गया विद्रोह जिगु सलय् लिथ्व:गु दु ।
बिसान ब्वया वा छ बम कुबिया:
तर छम्ह जक दतले वीरया मचा

न्हासं चू वा थ्व भूमिइ वया: ।

छन्हु
अमेरिकाया छम्ह छम्ह मचा
थ:गु पूर्वजया पापं मुक्त जुइत
प्रायश्चित याइ स्वंबिं म्व:ल्हुया:
भियतनामया इतिहास ब्वना:
भियतनामीतय्त घय्पुना: ।

•

न्हू-सतक : नांगा म्हं क्वाकातःगु व

बः बः पर्कातःगु थ्व ख्वाः ख्वालय्,
घँवा सुलाच्वंगु थ्व न्हिला न्हिलाय्,
सुलुप्या सुलुप्या दनावइच्वंगु
थ्व नुगः नुगलय्,
थःगु स्वार्थया शिकार तातुनाच्वंगु
थ्व मिखा मिखाय्
थ्व लँय्, थ्व बँय्

ध्वग्गिगु छगः सिग्वं–थ्व मचा ।

फ्वने त्वःताः ल्हाः म्हूचिनाः
नांगा ग्वतुला च्वन थ्व मचा
ईंचा बां लुयाः
न्ह्यसःया चि जुयाः ।

वया तिस्यूगु मिखां वांछ्वःगु दु
थनया
जःयात
चह्ःपह्ःयात
जीवनया थन म्वायेगु त्वह्ःयात ।

अय् त्यागीत ! थन त्याग स्वः वा
अय् योगीत थन साधना स्यं वा
अय् शहीदत ! जीवनया मू न्यं वा ।

उत्सुकम्ह मखु
थ्व गुम्ह विवश कुन्तीया कर्ण खः
थ्व गुम्ह नपुंसक सूर्यया वीर्य खः
मनूया मचा
तर मनू जुइ मखंम्ह,
थौं आत्मदाह यानाच्वन
न्हूगु युग छायेपियाच्वंगु न्हूसतकय् ।

आत्महत्या याये मदुगु कानूनय्
बेक्वयेक ग्वतुला च्वंगु छगः आखः – थ्व मचा
नेपाःमांया गर्भय् यांकया च्वंगु तुति –थ्व मचा
कवाफ पुलाउ दयेकेत
भुतुलिइ छगः सिग्वं जुयाः छ्वये मफुम्ह– थ्व मचा

सन्ध्याकाःईया न्हूसतक !
न्ह्याः हुँ थ्वँ अय्लाः जुयाः
खय्यामया सवाः जुयाः
प्वक जुइ मफुगु ध्वग्गीगु छगः जाकि – थ्व मचा ।

थ्व होल्चो खः, थ्व हे हुम्ला खः
मेची थ्व, थ्व हे महाकाली खः
छखा छखा भिखा छेँया
पिब्वयाच्वंगु नुगः थ्व ।
खः, घोषणाया ध्वग्गीगु म्हुतु चुलातःगु
थ्व छगः शालिग्राम खः
थ्व छगः कसि
थ्व देया म्वानाच्वंगु इतिहासया दसि ।

•

दृश्य : मिखाया किपा

जीवनं त्यानुगु
फिसः मिखां खनी
न्ह्यानाच्वंगु खुसिया निगू सि
च्वं निसें क्वथ्यंक
ताता पानाच्वनी ।
भ्यले बुले मखंगु
छगू अन्तहीन विवशता ।

तर
उत्साह दंक न्हचलं चाःगु सः
थ्व हे फसय् थ्वःगु दु
थ्व खुसिया निगू सि थें
दुनें दुनें सतहया श्रृजना यानाः
(क्वीसं नं) छगू खुसि न्हचाके माःगु दु ।

•

भियत्नाम्य् स्वांया पुन्ही

थःगु गाँ कुँया सुपाँचय् तंगु स्वस्वं
वल क्वः छुना मनूत
थःगु सर्वस्व – पूगु आकास छ्यँलं ल्ह्वनाः
पालिं क्वलाछि बँ कयेच्यानाः ।

थौं बुद्ध बूगु दिन
बुद्धं बुद्धत्व प्राप्त याःगु दिन
बुद्ध निर्वाण जूगु दिन,

थौं स्वांया पुन्ही
धाइ आकासं स्वां-वा गाःगु दिन
तर थौं अन बम पों गाःगु दिन
म्हिगः म्हीग थें
सायद कन्हे कंस नं लिहां वैगु दिन ।

नापाम बमं नःगु ल्हाःतुति स्वस्वं
छम्ह मचां चैत्ययाके न्ह्यसः थन
तथागत ! जि मस्यू
थ्व छ्यहे मछ्यलागु ल्हाःतुतिं
सुइगु छु स्यंकूगु दु ?

मचा उईं ब्वां वल
वैगु ल्हाः ब्वल
तर वं मचा घय्पुइ मफुत
स्वःथाय् तक्क मिलाख्वं
ल्हाः तुति मिलापू ।
बुलुं वया पलाः न्ह्यात
सम्यक मिखा न्ह्योने
शान्तिया लुखा न्ह्योने
थौं थ्व म्हय् लंया बास मदु
सासः ल्हायेत थन स्वच्छ फय् छम्हू मदु
तथागत ! छंत थौं छु लःल्हाये जि ?
ब्वमलंकं जिगु हि-चःति
बुँइसं नयाच्वन मिं ।
छपासः लः हये धाःसां
ह्याउँका तःगु दु खुसि जि मचातय् हिं
थ्व गुँया छफ्वः छफ्वः स्वां

न्हुयातःगु दु बारुद तुतिं ।
आकासय् स्व मि
थ्व बँय् स्व मि
छचाःलि छ्वयाच्वन शान्ति ।
दुनें दुनें पिनें पिनें
मिं फ्ययया तःम्ह थ्व मचा
गथे म्वाकेगु जिं ?
गुलि हे म्वाइगु खः
मिया दथुइ क्वींपि ।

लिक्क ध्यानय् च्वंच्वंम्ह भिक्षु जुरुक्क दन
म्हासुगु चिवर पुनाः हे बन्दूक माः वन ।

●

सुथः छगू अनुभूति

सुथं सलाइ छपु किइ
हिमालय् थीक यंकाः स्वइ
आःला दनावइ धैगु भलसां
तर अःखः
हिमालं ख्वबि हायेकिइ
थःगु असमर्थताय् ।

●

भीपिं शहीद मखु

धन्य पित्याः
छप्यय् नयाः गःपः यग्गावन
विवशताय्
मनसें म्वाये मफुगुया
नयाः सिइत तयार जूवन ।
बँय् मखु
फिब्बय् मखु

लखय् दुने लःया जीव
वाथा वाथा कन ।

शुक्रराज मखु
धर्मभक्त मखु
बल्सिइ तक्यना च्वंपिं न्या
क्वींपि शहीद मखु ।

•

शहीद दिवस

निकु स्वकु ब्याःगु क्यानभासय् कुंकाः
हानं व हे न्यवः सिखः न्ह्याकाः
गंगालालं छकः क्वसुकाः तइ
भचा-खुसिइ तिकिदंगु प्याय्चाः न्ह्यथनाः ।

"व नं छगू ई खः
सिखः नं स्वांमाः थें याउँगु
थ्व दछिइ वइगु छगू न्हिइ

छाय् थें स्वांमाःनं ऋयातुसे च्वंगु ?
थ्व बँय् तिकिदंगु हि
छु अबीरया धू हे जक जुइगु खःला
चाःगु मिखाय् छ्वाकाः जुइत ?”

•

जि यात्रु - यातनाया

जिं नँतुने मलं
थ्व सी स्वांत
ह्वयाः सयाच्वंगु
जिगु जवं खवं ।
सिमा हलय् पलाः ततं
ब्वां जुयाच्वंगु थ्व फसय्
जिं सासः ल्हाये मखं ।

जिगु न्ह्योने खयाच्वंगु ज:या
जिं क्वा: त्वने मलं ।

स्वक्वसिया मिखाय्
जिं आजु सतिक: वनाच्वना
तुति मन्ह्याकुसे
याउँक सुम्क ।
तर जि गनया अनं
जि अनया अनं ।

तिनिख्य:या रेल डिब्बाया ऋयालय्
जित: ताना:
जिगु पृष्ठभूमिइ
थन क्यनाच्वन छगू गतिवान चित्र
जि ला यात्रु – यातनाया ।

•

बुद्ध सायम्‍मि:
फुक्क पक्षं आधुनिक कवि

–माणिकलाल

पत्र पत्रिका व साहित्य सम्मेलनया माध्यमं दं दँ न्ह्यवंनिसें पाठकपिनि दथुइ बांलाक नां दने धुंकूह्म, बय्सं युवक जूसां गाक्कं प्रौढ कविता च्वया दीह्म कवि बुद्ध सायमिया थ्व कविता–पुच: सफूया रूपय् पाठकपिनि न्ह्योने पिदंगु दु । थ्व संकलनय् दुथ्या:गु कवितात निपु प्यपु ब्वने धुनेवं हे न्ह्याह्म नं पाठक समालोचकपिनि मनं बांलाक हे चाइ–– विश्वया कविता साहित्यया दकले आधुनिक प्रवाहया दुने बुद्ध सायमिया कविता ला: । वय्क:यात फुक्क अर्थय् आधुनिक कवि धाय् लो ।

नेपाल भाषाया साहित्य क्षेत्रय् छुं दँ न्ह्यो नेपाल भाषा कविताया इलं आधुनिक (अर्थात् थौंकन्हेया) कवितय्गु ऋण्डै ऋण्डै प्रतिनिधित्व जुइकथंया छगू कविता–संकलन कवि चित्तधर हृदयजुया कुतलं पिदंगु व उकियात **"न:लि कविता"** धका: नां छुना बिइव ऋीगु न्ह्योने निगू स्वंगू प्रश्न व:गु ख: । न:लि अर्थात् न्हूगु कविता थ्व संकलनय् दुथ्या:गु कवितातय्त गुगु अर्थय् धायेगु, न्हूपिं युवक कवितय् कविता धायेत थुकी ज्याथ:पिं कविपिनि कविता नं दुथ्या: । विभिन्न कविताय् न:लि अर्थात् न्हापां न्हापां च्वया त:गु

कविता दुथ्याःगु संकलन नं थ्व मखु । अले थुकियात कीसं युग न्हूगु अर्थात् नेपाल भाषा साहित्यय् राणाकालीन विद्रोह युगं थुखेया कवितय्गु कविताया प्रतिनिधित्व जुइकेगु कुतलय् पिहाँवःगु संकलन "**नःलि कविता**" खः धाये माली । बरु पूवंक हे प्रतिनिधि संकलन जुइकेत तोफिके हे मजिउपिं उब्यलेया प्रतिष्ठित कवित तोफिउगु दु । थ्व ला मेगु हे खँ जुल, तर जि बुद्ध साय्मिया कवितायात आधुनिक कविता धयागु अर्थ इलं बा कवि पिहाँ वःगु ई जक थौंया युग धकाः मखु कविताया प्रवाह नं विश्व–कविताया न्हूगु प्रवाह दुने लाःगु धकाः खः । "**नःलि कविता**" संग्रहया कविता मध्ये दकले आधुनिक धाये बहह्म कवि दुर्गालालया कवितानं विचारधाराया दृष्टि जक आधुनिक प्रवाह दुने लाः, तर काव्यात्मक अभिव्यक्तिया ढङ्ग अर्थात् वय्कःया कला पक्ष परम्परागत शैलो दुने लाः । तर बुद्ध साय्मिया कविता पूर्णबहादुर बैद्यया समूहया कविपिनि कविता थें फुक्क पक्षं फुक्क अर्थय् आधुनिक खः ।

विश्व साहित्यय् आधुनिक कवि धकाः ई स्वयाः काइगु मखु । अंग्रेजी कविताय् नीगूगु शताब्दीया शुरूयापिं अरु ङिगुंगूगु शताब्दीया अन्त निसेंयापिंत तक नं इजरा पाउण्ड् व टी. एस्. इलियट्यात आधुनिक कविताया युग हःपिं कवि धाइ, व हे युगयाह्म हार्डियात पूवंक आधुनिक मधाः, अरु वयासिकं लिपायाह्म वाल्टर द ला मेर्या कविता आधुनिक मखु । विचारधारा स्वःसा सिग्फ्रेड् सास्सन् थें युद्ध–विरोधी व किप्लिङ थें युद्धया गौरव–गाथा हालीह्म निम्हं कवि आधुनिक, टी. एस् इसियट् थें राजनैतिक दृष्टि प्रतिक्रियावादी लेखक (विलायतया कवि), डब्ल्यु. एच् अडेन् थें व्यक्तिवादी क्रान्तिकारी (अमेरिकी कवि), रेवि आल्ले थें मार्क्सवादी लेनिनवादी प्रगतिशील कवि

(न्यू जील्याण्ड्या कवि) फुक्कसित आधुनिक कवि धाइ । थुकथं विश्व–साहित्यय् आधुनिक कविता धाइगु इलं न्हूगु कवितायात मखु विचारधारा न्हूगु जुल धायेव धाइगु नं मखु । राजनैतिक विचारधारा वा काव्यया धारा सिकं अभिव्यक्तिया ढङ्ग स्वयाः "**आधुनिक कविता**" धायेगु चलन वःगु खः । अथे जूगुलिं बिलायतय् ङिगुंगूगु शताब्दीया कीट्स् व नीगूगु शताब्दीया डब्ल्यू. बी. यीट्स् निह्मसित नं "**सौन्दर्यया उपासक कवि**" धाइ, तर आधुनिक धायेब्यले यीट्स्यात जक धाः । विचारधारा स्वःसा बिलायतया सत्या दँ न्ह्योयापिं कवि शेली व बाइरन्पिनि राजनैतिक विचारधारा आधुनिक व क्रान्तिकारी जू, तर अमिगु कवितायात नं विश्व–साहित्यय् आधुनिक कविता मधाः ।

अथेसा आधुनिक कविताया मुख्य स्वरूप छु, अले थ्व रूप बुद्ध साय्मिया कविताय् गुकथं दत छको विवेचना याये । विश्वया न्ह्यागु नं छगू विकसित साहित्यया इतिहास स्वःसा दकले पुलांगु साहित्यया विधा कविता खः, प्राचीन ग्रीसया काव्य, चीनया कविता, अनं भचा लिपा भारतया संस्कृत साहित्य व रोमया लाटिन साहित्य फुक्क हे नाटक कवितां शुरू जुल । युग स्वयाः कविताया धारा हिला वन, विभिन्न युगय् विभिन्न प्रवाह वल । अंग्रेजी साहित्यया इतिहास छको लिफः स्वःसा एङ्गलोसाक्सन भाषाया धार्मिक कविता विकसित जुजुं वन, लिपा छुं ई खिउँ काल वल, अले एङ्गलो साक्सन् व जर्मन भाषा ल्वाकज्यानाः अंग्रेजी जन्म जुइ धुंकाः छुं शताब्दी लिपा ङिप्यंगूगु शताब्दीइ चोसर व ङिन्यागूगु शताब्दीइ स्पेन्सर हे नां काये बहपिं कवि पिदन । अंग्रेजी भाषाय् कविता–साहित्य-या विकास जुइ धुनेव ङिखुगूगु शताब्दीया लिपाया अंश खास यानाः "**रोमान्टिक**" प्रवाह (कल्पनाया अनियन्त्रित

स्वच्छन्दता), अनं सन् १६६० निसें सछि व पीदँति हे "क्लासिकल" प्रवाह (नियम परम्परां चिना तःगु कल्पना), अले हाकनं उग्र रोमान्टिक युग, अनंलि संयमित रोमान्टिक प्रवाह आदि अनेक प्रवाह वल। फ्रान्सया साहित्यय् नं करीब करीब थुकथं हे विभिन्न प्रवाह वल, तर फुक्क प्रवाह बिलायतसिकं छुं ई न्ह्यो।

तर झिगुंगूगु शताब्दीया अन्त पाखे, नीगूगु शताब्दी-या शुरू इलय् "आधुनिक कविता" वये न्ह्यो विभिन्न युगया प्रवाह, विभिन्न देशया कविताया धारा न्ह्याक्को पाःसां अभिव्यक्तिया ढङ्ग छगू हे। थ्व फुक्कयात सुविधाया निम्ति परम्परागत अभिव्यक्तिया कविता वा परम्परागत (परम्परावादी मखु) कवितय् प्रयोग जुइगु चित्रया अभि-व्यक्ति तप्यं। प्रत्येक भाषाय् कवितय् प्रयोग जुइगु चित्र संकेतया छगू परम्परा दु। स्वां व नगु बांलाःगुया प्रतीक, चला चञ्चलताया प्रतीक, ख्यूं नैराश्यया प्रतीक, जः आशाया; दृढताया उपमा ल्वहं यूरोपया साहित्यया सर्वमान्य चित्र जुयावन। अथे हे संस्कृत व संस्कृतया प्रवाहय् लाःगु साहित्यय् चकोरया मिखा (बांलाःगु मिखा), न्या (चञ्चलया प्रतीक) आदि दु। नेपाल भाषाया कवितय् श्रृङ्गार रसया कवितय् तुसि, ख्यँय्खोला, बालाचि मिखा, जःन्हुं आदिइ चित्र वइ। तर न्हूगु आधुनिक कवितय् विचारधारा प्रगतिशील वा प्रतिक्रियावादी यग्गु जुइमा, प्रवाह रोमान्टिक वा क्लासिकल न्ह्यागु जूसां अभिव्यक्ति तमप्यं प्रतीकात्मक जुइ, अले छचलेगु प्रतीक गाक्कं मौलिक। कवितय् प्रतीक तक नं थःथः निजी ढङ्गया।

थुकथं कवितय् प्रयोग जुइगु प्रतीक कवि पतिकं पाः। खराःचायात गुह्यसिनं 'चञ्चलताया प्रतीक' कया तःसा यीट्सं निर्दोष व स्वच्छन्दताया चिं याना तल। "तुयू रङ्ग"

न्हापा शान्ति व सत्यया चिं, तर इलियट्या ल्हाती "तुयू" मृत्युया प्रतीक। पुलांगु समाज कोदःगु क्यनेत इलियटं **बूढाम्ह तुयूम्ह सल खिउँथाय् ब्वां बन"** धकाः कन। थ्व न्हूगु प्रतीकात्मक अभिव्यक्ति वा "आधुनिक कविता" या जन्म जूगु जापानी साहित्यं खः। जापानी भाषाय् छगू हे शब्दया तःता अर्थ दइगुलिं छगू हे वाक्यया निगू अर्थ वंकाः नं प्रतीक छचलेगु ज्या जू, तर जापानं न्हूगु कविताया प्रभाव यूरोपय् वंब्यले यूरोपीय भाषा थथे याये मछिगुलिं थ्व सम्भव मजुल, छीगु भाषाय् ला सम्भव जुइ माःगु खः, तर थ्व प्रवाह वःगु खने मदु।

कविया मिखां निगू वस्तुया समानता खनी। "**चुलुगु लँ**" यात "**न्याया म्हय् पलाः तयेगु**" धकाः लँ व न्याया समानता सामान्य भाषाय् नं दु, कवितय्सं स्वयेबले छुं हे समानता मदुगु निता वस्तु नं उथें खनी। इलियटं कविया उदाहरणय् "**टाइप राइटरया सः**" व "**ला खुना च्वंगु गन्ध**" छगू हे ताइह्म मनू धया तःगु दु। थ्वजोगु कल्पना–शक्तिया तीव्रता "**जमीनदारं बुँ बाक्रः तःगु**" व "**छम्ह मिसायात बलजफित बुह्रिकन्या यायेगु**" या समानता "**कापतय् मुलुं कचिता च्वइगु**" "**कुत्ता तोधूगु साइकलया पाउरन**" कल्पना याइह्म कवि बुद्ध सायमियाके खने दु। बुद्ध सायमिजुं थःगु कवितय् पुलांगु पुरानया बाखं, संस्कृत महाकाव्यया पात्र (कुन्ती, कर्ण आदि) व घटना (कुन्तीया सूर्य पाखें मचा दुगुं निसें कयाः डेन्मार्कया बाखं (नांगाह्म जुजु किसिह्मय् चाहिलीगु) या चित्र छचलातःगु दु। थ्व चित्रया व्यापकता आधुनिक कविताया स्वरूप खः, थ्व प्रथाया शक्ति व कमजोरी नितां बुद्ध सायमिया कवितय् दु।

छुं छगू स्थितिया चित्रण यायेत छचलीगु चित्र छगू चिकिचाधंगु मौलिक किपा क्यनाः नुगलय् दुने थ्यंक मुलुं

सूथें सुया: क्यना बिइगु बा "ख्याल:" क्यना: छुं वस्तुया विषमताहीनता क्यनेगु व्यापक प्रचलन विश्वया आधुनिक साहित्यय् कविताय् व गद्यय् नं खने दु। अंग्रेजी साहित्यय् आधुनिक आन्दोलनया सूत्रपात या:म्ह इलिएटं थौंया मनूया हीन अवस्थायात **"सु थना: जायेका त:गु छ्वं"** खन, नेपालया सिद्धिचरणं थ:त **"कथि निपुइ द्योने फसि थना: मचातयूसं मनू धका: म्हितीम्ह ख्याल: मनू"** खन, बुद्ध सायूमिं थ:त थ्वजोगु हे चित्रया प्रतीकं वर्णन या:गु दु, तर चित्र मौलिक जू **"यग्गाना च्वन छ्पु टाइ छ्गू चिं थें थन सुं मनू थुनात:गु दु थें"** **"जि"** मनू थुना त:गुया चिं थें, वर्तमान **"संगु बा:गु ख्यँय् कयेच्याना: कुकु च्वंच्वंम्ह वर्तमान'**, थ:गु न्ह्यप्पुयात थ: मचातय् (इच्छातय्) चिहान खंकेगु कल्पनाय् तस्सकं नैराश्य खने दु। तर समाजया विषम स्थिति खना: हीमी चाया: हे मनूया मनय् विद्रोहया भावना वइगु ख:। छम्ह विद्रोही कविं समाजया चित्रण याइब्यले खिउँगु चित्र हे ब्वइ, अऌ थ्वजोगु विषमताया विरोध यायेत थ:के शक्ति मगा:थें ताया: थ:गु कमजोरी खना: धिक्कार याइ। थौंया ऌीगु विषम समाज व समाज दुनेया सम्बन्धप्रति असन्तोष, मान्यताप्रति अस्वीकृति, विरोध, अले विद्रोहया मिं नुग: च्याना च्वनीगु, तर समाधान मालेब्यले समाजया विवशतां थ:त चिइगु थ्व धारा, क्रान्तिकारी उत्साह व विवशता वाध्यताया द्वन्द हे प्रगतिशील क्रान्तिकारी लेखकपिनि कविताया मूल रूप ख:। अले बुलुहुं थ्व हे द्वन्दं कविया मनय् छ्गू संकल्प थना विइव कवियाके नैराश्यया अभिव्यक्ति तना वनी। कवि बुद्ध सायूमिया कविता ब्वनेब्यले वयूकलं च्वयादीगु न्हापांया कविताय् समाजप्रति तीव्र असन्तोष, वर्तमान खना: दिक्क वाक्क व भविष्यया छुं ज: मखना: नैराश्यया भाव खने दु, तर धात्थें हे प्रगतिशीलता समाजप्रति अस्वीकृति जक मखु, उकिया विरोध याना: न्हूगु भविष्य दयेकेत प्रेरणा बिइगु ख:। जनतायात थ: स्थिति खना: ख्वयेगु स्यनेगु कविता प्रगतिशील मखु विद्रोही नं मखु, न्ह्याथें जोगु स्थितिया नं सामना याना: न्ह्यज्याये फइगु आशा बिइगु साहित्य ऌीत मा:गु दु।

तर न्ह्यज्यायेत पंग: थुना छ्वयेमा:, पंज: तछ्यायेमा:, न्ह्यज्याइपिसं छु छु पंग: दु खंके फयेमा:। बुद्ध सायूमिजुं थ्व हे पंग:या चित्रण याइब्यले खिउँसे च्वंगु चित्र ब्वयेगु याना दिल, तर वयूक: निराशावादं थ:त चिका च्वंम्ह कवि मखु। वयूक:या कविता म्हाइपुसे नुग: मछिंगु दिक्क ता:गु निराशां शुरू जूसा कविताया अन्तय् छुं क्रान्तिकारी उत्साह पिज्व: कमसेकम थ:गु कर्तव्यया संकेत बिउ।

खास याना: वयूक:या कवितात फुक्क हे वर्तमान प्रति विरोध तर बांलागु भविष्य हयेगु लँपु ज्वनेत नं प:खा: दुगु वर्तमान खना: भय, छुं यायेत संसा यायेगु चेतना दया: नं याये मफुगु थ:गु स्थितिप्रति विलौना खने दु। ऌीगु थौंया समाजया विषमता व नपुंसकतायात तीव्रतम कल्पना शक्ति वयूक:या आपालं कविताय् पिज्व:। **वर्तमान : नपुंसक ल्हा:पाया पंज:या दुने"** कविताया शुरू पंक्तिइ वर्तमानया चित्रण थुकथं **"मच्व:गु कलम था था या:गु मसिया फुति फुंत जा:गु वर्तमान"**। लक्ष्यहीन, अव्यवस्थित, मछिं यक्को दनिगु वर्तमानया चित्रण याना त:गु थ्व उपमा तस्सकं कल्पनां जा:, कविताया कला पक्षं काव्यात्मक कल्पना गाक्कं मौलिक व उत्कृष्ट। कविताया क्वयूया ऌोलय् थन थ्व मजू व मजूया अनेक खँ ब्वया: कवि अजूगति चाया वनी **"स्वस्वखंकं भियतनामय् मिखुंचातसें इमा व गिद्ध स्याना: क्वप्वा:गु अऌ नं थन संस्कार दु ग्वाचय् न्हचप्पु जाया वैगु विश्वास ब्यकुं च्यायेगु"** विद्रोही नकारात्मक

पक्ष कयाः वयकलं धाइ– **"पिनास न्हासय् गबित थनया मन्"** । अले न्ह्यागु याःसां मजिउगु खनाः हीमी चाःगु तीव्रताय् कवि धाइ– **"कुत्ता त्वःधूगु बाइस्कलया पाउरन"** । कविताया कल्पना पक्ष तस्सकं च्वन्ह्याः तर थनथाय् हे कविता दिउगु जूसा घोर निराशावादी कविता थुकियात धाये मालीगु, तर अन्तिम स्टान्जाय् वयकलं थःगु कर्तव्य चायेकल **"अहो ! थ्व अशक्तया आसक्त पंजः तछ्याये मफुसा, थःगु तुति च्वयेकाः जिं वर्तमान न्ह्याके सफुसा ...."**

"न्हू सतक : नांगाम्हं क्वाकातःगु बँ" कविताय् नं कवि थौंया समाज, थौंया स्थितियात तस्सकं बांलाक ब्यङ्ग्या माध्यमं ब्वया क्यन– बः बः पर्काःतगु ख्वाः धँवा सुलाच्वंगु न्हिला, स्वार्थया शिकार तातुना च्वंगु मिखा आदी आदी । थमि न्ह्योनेला लँय् गोतुला च्वंम्ह छम्ह मचा छगः ध्वग्गीगु सिँग्वं जक । तर कविया मिखाय् **"थ्व छगः कसि, थ्व देया म्वाना च्वंगु इतिहासया दसि"** ।

प्रकृतिया सौन्दर्यया जक खँ ल्हानाः जनतायात सौन्दर्य न्ह्याइपुका बिइगु प्रकृतिवादी कवितासिकं थ्वीत थौं माःगु समाजय् जुयाच्वंगु यथार्थ चित्र ब्वया बिइगु । थ्व ज्याय् कवि बुद्ध साय्मि लिपा लाःगु मदु, अऱु थ्व हे आह्वान वयकलं मेपिं कविपिन्त नं यानादीगु दु–**"अय् हिमाल स्वयाः कलमय् पपू छुना च्वंपिं, वा, हिमालय् च्वनाः छध्वः क्यूवा"** (पित्त मिखां किपा कीपिन्त) ।

तर छम्ह प्रगतिवादी कविया कर्तव्य जुयाच्वंगु यथार्थताया सफल चित्रण याना बियां जक मगाः । थौंया बांमलाःगु फुक्क थुनाः हुयाः उकिया थासय् न्हूगु दनेगु उत्साह व प्रेरणाया म्ये नं मालेमाः । प्रगतिशीलतय्सं भविष्यय् बिश्वास याइ, क्रान्तिया विश्वासं अमित आशावादी

याइ । पुलांगु क्वह्यंगुया ल्यंपुल्यं संस्कार सकतांया विरोध बुद्ध साय्मियाके दु– **"छंगु लालमोहर खुइब्यु जितः"** कविता थ्व भावनाया अभिव्यक्ति खः । क्रान्तिकारी दर्शनया निगू पक्ष दु– मभिंगु मजिउगुया विरोध यायेगु पुलांगु क्यह्यंगुया बिरोध यायेगु नकारात्मक पक्ष, अले न्हूगु बांलाःगु हयेत न्ह्यज्यायेगु प्रेरणा कायेगु सकारात्मक पक्ष । माओ चेतुङ्गया कविव्यक्तित्व अर्थात् कवि माओं न्ह्याको ध्वग्गीगु खिउँगु वर्तमानया चित्रण याःसां अन्तय् च्वइ **"तर आः आः ला खा हाले धुंकल, आकासं क्वय् फुक्क तुइया वल।"** थ्व आशावाद, भविष्यय् आस्था क्रान्तिकारी प्रगतिवाद खः।

बुद्ध साय्मिजुया कविताय् समाजया विषमता व क्वह्यंगु, क्वपुंगु परम्पराया विरूद्ध विद्रोहया गुलि च्वाःगु मि दु, संस्कार व रीति स्थितिया बन्धनं थःत मचिकेगु गुलि क्वातुगु संकल्प दु, भविष्यप्रति उलि क्वातुक्क आशा कायेफुगु खने मदु । गवसं गवसं ला भविष्यय् आस्था हे मतसें कवि **"संगु बाःगु ख्यँय् कये च्याना च्वंगु वर्तमान"** धाःगु दु । प्रतिक्रियावादीतय्सं अतीतया गौरव याइ, न्ह्यावलें लिफः स्वया च्वनी, क्रान्तिकारी प्रगतिवादीतय्सं न्ह्योने स्वइ भविष्यय् आस्था तइ । मभिंगु स्यंगुया भग्नावशेषं हे भिंगु बांलाःगु भविष्यया निंस्वने फइ । पुलांगु व्यवस्था कोदलाः हे उकिया ह्योने न्हूगु दना वइगु खः । भविष्य हे मदयेक वर्तमानया लुखा गबलेसं तिइ मखु । अन्याय अत्याचार व विषमतां हे क्रान्तिया जन्म बिइ । भविष्यप्रति थ्व उज्ज्वल आस्था बुद्ध साय्मिया कविताय् अऱु विकास जुइके मानि ।

विद्रोही कवित कि त भयङ्कर निराशावादी जुया वनी, कि क्रान्तिकारी । आम जनताय् विश्वास याइपिसं भविष्य हे मदु गबलेसं धाइमखु। बुद्ध साय्मि अन्याय व

शोषणया विरोध याइम्ह विद्रोही कवि खः। "**वर्तमानः नपुंसक ल्हाःपाया पंजः दुने**" कविताय् कवि सोथाय् तक बांमलाःगु खनाः हीमी चाल, तर क्रान्तिइ आस्था मकासे नैराश्यया च्वका थ्यंक वना: "**पिनास न्हासय् गर्वित थनया मनू**" धाल। "**भाजनं पिहां वये मफुगु तिंतिन्हूगु कःलि गथे धाये जि तुति धका:**"– थ्व कल्पना काव्यात्मक उत्कृष्टताया खँय् तस्सकं च्वन्ह्याः, तर सम्पूर्ण जनताप्रति हे विश्वास मतयेगु प्रवृत्ति क्रान्तिकारी प्रगतिवाद मखु।

अथे धकाः बुद्ध साय्मिया कविता फुक्क हे निराशावादया गालय् तक्यना च्वंगु मदु। "**भियतनाम**" कविताय् वय्कलं प्वंकादीगु उद्गार "**थ्व खः एशियाया मचा भियतकङ्ग गोरिल्ला दासतां मुक्त जुइत म्वाना च्वंम्ह थःगु हि वाःगु स्वस्वं मुसुं न्हिला च्वंम्ह**" क्रान्तिप्रति उज्ज्वल आस्थाया अभिव्यक्ति खः। अथे हे "**खः जि पर्वंगिया मचा, सुइकें मखु थःगु ल्हाःयाके प्वनीम्ह मचा**" (जि तेवहाःया मचा) उज्ज्वल आशावादया अभिव्यक्ति खः।

क्रान्तिइ आस्था ताहाकः कष्ट दुःख सिया अनंलि सङ्घर्षया लँपु ज्वनाः न्ह्यज्यानागु अनुभवं पिहां वइगु खः। थ्व क्रमया बांलाःगु चित्रण "**भियतनामय् स्वांया पुन्ही**" कविताय् दु। न्हापां कवि क्यन, भियतनामय् जनतां सिउगु दुःख कष्ट, अले स्वांया पुन्हीखुनु स्वांवा मगासे "**बमंया प्वँ गाःगु**" विडम्बना पाठकपि सकसितं तुमलय् थीगु मचा उइँया चित्रण, तर कविता क्वचायेकेत कवि भियतनामी जनतां थःगु मुक्तिया निम्ति ज्वंगु लँपु क्यना तल– "**लिक्क ध्यानय् च्वंवंम्ह भिक्षु जुरुक्क दन म्हासुगु चीवर पुनाः हे बन्दुक माःवन।**"

छम्ह धाथें हे भविष्यय् उज्ज्वल आस्था दुम्ह प्रगतिवादी, अले क्रान्तिकारी आशावादया कबिया रूपय् बुद्ध

साय्मिजु "**जि ला थन थम्हं थःत हे थने माःगु दु।**" तीव्र आवेगं जाःगु कल्पनाया भाषं थौंया विषम स्थितिया चित्रण याये धुंकाः अनसं मदिउ, कवि धाल– "**खुसि पुला मवंकं गन पारिइ वने फइ? लँ न्ह्याइ मखु थन न्ह्याके माःगु ला पलाः खः............**" अले हानं "**थन जि थःगु म्हुतुइ मे पीगु सिनाज्या हने माःगु दु**" व "**न्हापां जिला थन थम्हं थःत हे सःते माःगु दु।**"

क्रान्तिकारी आशावाद नाप नैराश्य ल्वाकज्याःथें हे कवि बुद्ध साय्मियाके मार्कस्वादया सिद्धान्तया नापं बौद्ध धर्ममा संस्कारया नं प्रभाव खने दु। सनातन धर्मया कट्टरता व ब्राम्हणवादया जातिभेद विरोधय् विद्रोह यायेगु खँय् बुद्धया दर्शनय् प्रगतिशील अंश दुसां बुद्ध धर्मय् नं अध्यात्मवाद व व्यक्तिवादया संस्कार दु। मार्कस्वाद व बुद्ध धर्मया निगू प्रभाव गनं जो लानाः क्वातुक्क प्रगति पाखे यंकूसा गनं निगूया द्वन्दं कवियात लक्ष्यहीन जुइका बिउ। न्ह्यागु जुइमा थ्व निगुलिं प्रभाव दःसां "**भियतनामय् स्वांया पुन्ही**" थें जोगु कविताय् छपु स्पष्ट प्रगतिवादी लँ कविं ज्वने फुगु खने दु।

च्वय् न्ह्यथनागु आशावादया लँ ज्वनाः प्रगतिवादी कविता वय्कःया कलमं पिहां वइगु क्रीसं आशा याना।